

BIULETYN KOWIEŃSKI

WILBI

WILEŃSKIE BIURO INFORMACYJNE (WILBI) ZAMKOWA 3—3.

Nr. Wilno, dn.17 stycznia 1933 r. 792.

Treść numeru:

I. ZAGADNIENIA POLITYKI ZAGRANICZNEJ.

Dział.Str.

1. "Lietuvos Aidas" o rewizjonistycznych tendencjach niemieckich.	I.	1.

K r o n i k a .

2. Sprawa komunikacji kolejowej między państwami bałtyckimi.-	"	"

VII. SPRAWY KŁAJPEDZKIE.

3. Prasa litewska i kłajpedzka o X-leciu przyłączenia Kłajpedy do Litwy.-	VII.	2.

K r o n i k a .

4. Kolejny wybryk studentów berlińskich w stosunku do Litwy.-	"	4.
5. Obcokrajowcy na obszarze Kłajpedy.-	"	"
6. Wybory w kłajpedzkiej Radzie Miejskiej.-	"	"

x

x

x

I. ZAGADNIENIA POLITYKI ZAGRANICZNEJ.

"Lietuvos Aidas" o rewizjonistycznych tendencjach niemieckich. "Liet.Aid." Nr.11.z dn.14.I.1933 r. Art.p.t."Sprawa naszego zachodu".Streszczenie:

Przed kilku dniami Radjo niemieckie z Hamburga transmitowało przebieg wiecu, zwołanego pod hasłem "Deutsches Memelland". Były burmistrz kłajpedzki, a obecny burmistrz miasta Rostock dr. Grabow i b.minister niemiecki dr.Gessler wygłosili przez Radjo hamburskie odpowiednie przemówienia, wykazując, że obszar Kłajpedy jest krajem niemieckim, zaś ludność obszaru Kłajpedy to "echt deutsches Volk". To samo pisała w tym samym dniu gazeta "Europa Stunde".

Tak otwarcie prowadzona w Niemczech akcja w kierunku wykazania niemieckości Kłajpedy daje okazję do zwrócenia uwagi społeczeństwa litewskiego na problem zachodni, do którego wchodzi w pierwszym rzędzie sprawa kłajpedzka. W ostatnich latach polityka niemiecka w zakresie granic wschodnich weszła na tory, których zapoznawać społeczeństwo litewskie nie może. Dla Niemiec problem wschodni stał się po wojnie jednym z najbardziej skomplikowanych problemów politycznych. Polityka niemiecka rozwija cały czas akcję pod hasłem przywrócenia oderwanych traktatem suwalskim ziem.

Niemcy doskonale wiedzą, że litewskość istnieje nie tylko na obszarze Kłajpedy lecz i z drugiej strony Niemna. Wystarczy zresztą przypomnieć podręczniki niemieckie z 1917 r., w których wyraźnie się pisało, że obszar Kłajpedy i okolic stanowi Litwę Pruską, że pierwotnie zamieszkiwali obszar ten Litwini, że jeszcze w 1917 r. było tu 100 tys.mówiących po litewsku ludzi. Tymczasem dziś głoszą Niemcy, że Litwinów w Kłajpedzie niema.

Dla realizacji swych haseł rewizjonistycznych powstały w Niemczech organizacje, jak "Memelland-Bund", "Reichsverband der Heimattreuen Ost und Westpreussen" z licznie rozgałęzionymi oddziałami. Organizacje te śledzą za wypadkami na obszarze Kłajpedy z wielką uwagą. w 1932 r. "Memelland-Bund" jakgdyby w odpowiedzi na wydawnictwo litewskiego M.S.Z. "Sprawa Kłajpedzka" wydał "Konflikt Kłajpedzki", w której to książce zgromadził całą korespondencję gubernatora Kłajpedy z Dyrektorjatem, Sejmikiem i t.d. Oczywiście wszystkie te wypadki zostały tendecyjnie oświetlone. Gdy się skończyła sprawa kłajpedzka na korzyść Litwy prezeska "Memelland-Bundu" Elżbieta Brönnner-Hoeprfner i prezes "Reichsverband der Heimattreuen Ost und Westpreussen" Hoffmann przesłali na ręce kanclerza Rzeszy depeszę z protestem przeciwko "niesprawiedliwemu" wyrokowi Trybunału Haskiego i z żądaniem wzmożenia akcji rządu niemieckiego w kierunku zwrotu obszaru kłajpedzkiego Niemcom.

"Chwilka kłajpedzka" zainicjowana przez dr.Grabowa i dr. Gesslera w Hamburgu jest jedynie ogniwo akcji "Memeland-Bundu". Akcja ta nie liczy się ani z etyką międzynarodową, ani z faktami historycznymi, ani też z sytuacją rzeczywistą."Memeland-Bund" usiłuje też obalić tezę o dawnych Litwinach i Prusach. W tym celu inspirowała broszury i dySSERTacje niejakej Gertrudy Heinrich, która w 1927 r. dowodziła, iż zachodnią część Litwy i Zmudzi w końcu XIV wieku była pustkowiem bez ludzi.

Z powyższego wynika, że akcja niemiecka zmierza z jednej strony w kierunku politycznego rewizjonizmu, z drugiej zaś w kierunku burzenia prawdy historycznej.

W obliczu tych faktów Litwini powinni traktować sprawę kłajpedzką, jako zagadnienie pierwszorzędnej wagi. Litwa winna czuwać nad swą granicą zachodnią i stworzyć t. zw. kwestję zachodnią. W związku z tem powinno się prowadzić badania nie tylko odnośnie Kłajpedy, lecz i obszarów w Prusach Wschodnich, uważanych, nawet przez starsze pokolenie uczonych niemieckich, za Litwę Pruską.Każda napaść niemiecka na litewską Kłajpedę winna być odparta i zdemaskowana.

K r o n i k a .

Sprawa komunikacji kolejowej między państwami bałtyckimi."Liet.Aid."/Nr.11.I.33/: Zarząd kolei lotewskich zdecydował nie przystępować do porozumienia

w sprawie bezpośredniej komunikacji między Niemcami, a Sowietami via Litwa i Łotwa. Spodziewać się należy, że uda się zapobiec temu posunięciu sfer łotewskich, które ujawniłyby się odbiło na komunikacji między Niemcami, a Rosją.

VII. SPRAWY KŁAJPEDZKICH.

Prasa litewska i kłajpedzka o 10-ciu letniemu przyłączeniu Kłajpedy do Litwy. "Lietuvos Aidas" Nr.11 z 14.I.33 r. Art.p.t. "Dziesięć lat".
Streszczenie:

Niewiele rocznic narodowych ma dla Litwy takie znaczenie, jak rocznica 15 stycznia /przyłączenie Kłajpedy/. Obszar Kłajpedy oddzielony został od Niemiec na podstawie art.99 Traktatu Wersalskiego. Po uznaniu Litwy de iure przez państwa Ententy miała Kłajpeda być przyłączona do Litwy. Jednak gwałt Żeligowskiego i zatarg z Polską utrudnił uznanie Litwy ze strony Ententy. Francja, dążąc do poparcia swej sojuszniczki Polski połączyła sprawę uznania Litwy z różnymi zastrzeżeniami, których Litwa przyjąć nie mogła. W związku z tem przekazanie Kłajpedy Litwie przewlekło się. W międzyczasie żywoży niemieckie zaczęły dążyć do tego, by obszar Kłajpedy był przekształcony na wolne miasto na wzór Gdańska. Koncepcja ta zaczęła znajdować zwolenników również wśród państw Ententy. Litwinom kłajpedzkim, dążącym do przyłączenia obszaru Kłajpedy do Litwy nie pozostało nic innego, jak drogą powstania zająć Kłajpedę. Czyn ten był decydujący, zwłaszcza ze względu na krzyżowanie się interesów kilku mocarstw na gruncie kłajpedzkim. Po powstaniu 15 stycznia rząd litewski niejednokrotnie jeszcze musiał procesować się o Kłajpedę na forum międzynarodowym, zanim wreszcie 8 maja 1924 r. nie podpisano w Paryżu konwencji kłajpedzkiej.

Dziś obszar Kłajpedy stanowi już nierozłączną część Republiki Litewskiej. Kłajpeda jest oknem Litwy na Europę Zachodnią. Bez Kłajpedy Litwa byłaby zmuszona do gospodarczej wegetacji. W związku z tem wszystkie litewskie gabinety z poparciem całego społeczeństwa dokładały cały czas wysiłków w kierunku ekonomicznego, kulturalnego i gospodarczego związania obszaru Kłajpedy z Litwą. Wystarczy wspomnieć rozbudowę portu kłajpedzkiego, budowę kolei Telsze-Kretynga, rozszerzenie sieci instytucyj kredytowych na terenie kłajpedzkim i t.d. Rząd litewski nie szczędzi milionów, wierząc, iż ludność obszaru Kłajpedy również oceni znaczenie Litwy dla Kłajpedy.

Niestety znajdują się jeszcze po dziś dzień w Kłajpedzie niedowarzeńcy, którzy ulegają wpływowi różnych polityków, głoszących hasło powrotu do Vaterlandu. Politykerzy tacy przemilczają zwykle ~~ka~~ jakie miejsce zająłby w Niemczech port kłajpedzki obok portu królewieckiego. Przemilczają oni, że z roli najważniejszego i jedyne go portu państwowego, jakim jest Kłajpeda na Litwie musiałaby ona w granicach Niemiec wrócić do roli najej prowincjonalnej z okresu przedwojennego. Kłajpeda w granicach Niemiec nie może mieć żadnych perspektyw na przyszłość, podczas, gdy na Litwie miasto to ma wszelkie warunki rozwoju. Zaznaczyć należy, że proniemiecka agitacja znajduje w Kłajpedzie coraz mniej zwolenników. Życzyć trzeba, by trwało to nadal i by zrealizowały się w całej pełni piękne hasła powstańców z przed lat 10-ciu.

"Rytas" Nr.11 z 14-I-33 r. "Dzieciństwo Kłajpedy". Streszczenie:

Dziesięć lat już ubiega od chwili przyłączenia Kłajpedy do Litwy. Panowanie niemieckie, które trwało setki lat pozostawiło w Kłajpedzie niezatarte ślady. Ściśle mówiąc nadało ono Kłajpedzie piętno nawskroś niemieckie. Wprawdzie, gdy się jedzie przez obszar Kłajpedy odnosi się wrażenie, że panuje tam równość praw zarówno w odniesieniu do Niemców, jak i Litwinów. Wszędzie się widzi dwujęzyczne napisy. W każdym sklepie można się rozmówić po litewsku. Są to jednak pozory. Gdy się udać np. do szkół powszechnych, to się okaże, że po dziś dzień dzieci są niemczone. Parę szkół litewskich, czy paru nauczycieli Litwinów stanowią jedynie kroplę w morzu. Naogół zaś brak nietylko nauczycieli-Litwinów lecz nawet

kandydatów, nie mówiąc już o odpowiednim planie.

To suno da się powiedzieć o organizacjach młodzieży. Narodowy kierunek litewski nie zapuszcza tu swych korzeni. Brak jest ofiarnych działaczy, którzyby zorganizowali młodzież miejscową. 90% mówiących po litewsku robotników, to żywiok mało kulturalny i ciemny. Mimo imponującej liczebności żywiok litewski ma bardzo niewielkie znaczenie na obszarze Kłajpedy. Pozostawiony sam sobie bez żadnej opieki ulega ten żywiok często wpływowi bolszewickim. Nie istnieje żadna powanna organizacja robotnicza. Handel i przemysł z małymi wyjątkami znajdują się w obcych rękach. Kapitały również są obce. W rolnictwie np. 90% kapitałów jest w rękach niemieckich. Zadłużenie rolników w bankach niemieckich wynosi ok. 40 milj. litów. Osadzanie kolonistów litewskich w Kłajpedzie nie wytrzymuje żadnej krytyki. Brak jest działaczy litewskich. Starsi już są zmęczoni, a nowych nie widać. Niema prawie całkiem inteligencji i nie się nie robi w kierunku jej zasilenia. Pieniądze natomiast się rzuca. 10 lat już rządzi Litwa Kłajpedą, a wciąż jeszcze tysiące optantów niemieckich spożywa chleb miejscowy. Jakgdyby umyślnie podtrzymuje się ze strony litewskiej niemieckość w Kłajpedzie. Najlepiej stosunkowo postawiona jest propaganda samochwalstwa. Są dziennikarze, którzy piszą wszystko, czego się chce i jak się chce. Cieszyli się Litwini z niezwykłych sukcesów w sprawie kłajpedzkiej w Hadze, a tymczasem utworzyli tak niemiecki Dyrektorjat, jakiego jeszcze obszar Kłajpedy nie widział. Dyrektorjat ten systematycznie prowadzi robotę germanizacyjną.

Czas pracuje na niekorzyść Litwy. W Niemczech już się urabia odpowiednią opinię. O ile przeto Litwini chcą obchodzić jeszcze jedno dziesięciolecie przyłączenia Kłajpedy, to muszą unikać popełnianych dotychczas błędów i ułożyć plan działania na przyszłość.

"Trinitas" Nr.2 z 12.I.1933 r. Artykuł Vygandasa-Puryckisa p.t. "Dziesięciolecie". Streszczenie:

15 stycznia upłynęło 10 lat od wyzwolenia Kłajpedy. Czyn powstańców kłajpedzkich wykazał, że Litwini umieją w odpowiednim momencie wykazać odwagę i spryt. Dziś, gdy się obchodzi dziesięciolecie przyłączenia Kłajpedy do Litwy, zaznaczyć należy, że obszar Kłajpedy nie jest jeszcze całkowicie wyzwolony. Wyzwolenie ostateczne nastąpi dopiero wtedy, gdy wszyscy Litwini w Kłajpedzie zostaną uświadomieni pod względem narodowym. By osiągnąć ten cel wypadnie jeszcze włożyć wiele pracy.

"Lietuvos Žinios" Nr.11.14.I.1933 r. Art. p.t. "Kłajpeda". Streszczenie:

Kłajpeda i Wilno to dwa bieguny Litwy nietyle pod względem geograficznym, ile ekonomiczno-politycznym i kulturalnym. Wilno jest ośrodkiem życia litewskiego w przeszłości. Przyszłości Wilna trudno obecnie przewidzieć. Natomiast Kłajpeda jest najbardziej ważnym ośrodkiem Litwy, jeżeli chodzi o przyszłość. Obecnie Kłajpeda jest dla Litwy bez porównania ważniejsza, niż Wilno, stanowiąc jedyny naturalny port litewski i serce, do którego prowadzi najszersza arterja handlu Litwy. Pozatem Kłajpeda ma dla Litwy ogromne znaczenie strategiczne, międzynarodowe, kulturalne i t.d. Wreszcie Kłajpeda jest gwarancją przyszłości Litwy.

Niestety Litwa dotychczas nie wykazała, że umie należycie oceniać doniosłość Kłajpedy. Wprawdzie żywiok imperjalistyczny z państwa sąsiedniego mocno szkodzi Litwie i jej jedności. Niepodobna się jednak tem usprawiedliwiać. Dotychczas Litwini nie wykazali najmniejszej troski o Kłajpedę i umiejętności obchodzenia się z Kłajpedą. Litwa nie umie czynić i nie czyni wysiłków, by konwencja kłajpedzka wykonana była wszechstronnie. Dziś w chwili obchodu dziesięciolecia Kłajpedy Litwini powinni nietyle głosić szumne hasła, ile zrozumieć swą odpowiedzialność państwową i swe obowiązki względem Kłajpedy.

"Memeler Dampfboot" Nr.13 z 15.I.1933 r. Art.p.t."15 stycznia 1933 r." Streszczenie:

15 stycznia obchodzi Litwa X-lecie faktycznego połączenia Kłajpedy i Wielkiej Litwy. Gdy się jednak pomyśli o minionem dziesięcioleciu, to się dochodzi do wniosku, że dzień 15 stycznia 1923 r. nie był punktem końcowym w dziejach Kłajpedy, a tylko zapoczątkował nowe zadania. Zadania te nie zostały w ciągu dziesięciolecia rozwiązane. Kłajpeda organicznie związana z państwem i gospodarczym życiem Litwy stanowiłaby zasadnicze źródło mocy litewskiej przyszłości politycznej. Natomiast Kłajpeda stanowiąca niebiorącą udziału w życiu państwowym część, musi być uważana za balast grozący stałym niebezpieczeństwem dla całości.

Obszar Kłajpedy był i jest gotowy do wypełnienia swych obowiązków względem Litwy. Ta jego gotowość była często wystawiona na niebezpieczeństwo, zwłaszcza wtedy, gdy traktowano Kłajpedę, jako obiekt, a nie jako wyrazicielkę swych praw. Spodziewać się należy, że stosunki między Kłajpedą, a całością państwa ułożą się w przyszłości jak najlepiej.

K r o n i k a .

K o l e j n y w y b r y k s t u d e n t ó w b e r l i ŋ s k i c h w s t o s u n k u d o L i t w y . "Liet.Žinios" /Nr.11.I.33/: 13 stycznia zebrali się ^{przed} wiceprezesa uniwersytetu berlińskiego studenci w uniformach korporacyjnych i urządzili demonstrację antylitewską w związku ze sprawą kłajpedzką. W demonstracji wziął udział rektor uniwersytetu Kohlrausch i inni profesorowie. Prezes związku akademickiego w przemówieniu swem oświadczył, że naród niemiecki boleśnie odczuwa ucisk, jakiego doznają Niemcy w Kłajpedzie. Mówca wzywał do dokładania wysiłków, by sytuacji tej położyć kres. Prof.Sauer charakteryzował ludność Kłajpedy, jako wierną Niemcom. Za wierność tę naród niemiecki winien odplacić się również wiernością.

Zebrańie przyjęło rezolucję, głoszącą, iż akademicka młodzież niemiecka niecierpliwie wyczekuje wyzwolenia Kłajpedy. Obszar Kłajpedy, jako część Prus Wschodnich, zaś ludność Kłajpedy, jako straż granic niemieckich znajdują się pod uciskiem litewskim i winne stawiać opór, gdyż wymaga tego honor niemiecki i niemieckie aspiracje.

O b c o k r a j o w c y n a o b s z a r z e K ł a j p e d y . Prasa kowieńska /I.33/: Jak wynika z obliczeń, 1 stycznia 1933 r. w Kraju Kłajpedzkim było ogółem 4.694 obcokrajowców /1 stycznia r.ub. 4.914/, w tej liczbie: obywatele Niemiec - 2.158 /w r.ub. - 2.171/, optantów - 1.350 /1.395/, bez obywatelstwa - 765 /886/, obywatelstwa czechosłowackiego - 100 /90/, łotewskiego - 134 /o62/, szwajcarskiego - 41 /43/ oraz bardzo nieznaczna ilość obywateli in. państw.

Według zawodów 488 obcokrajowców trudni się rzemiosłem, duchownych jest 29, inżynierów 29, lekarzy 17, robotników 835, techników 52, kupców 220, nauczycieli 139, uczni 144, artystów - 16, pracowników urzędów państwowych 21, pracowników instytucji prywatnych 230, rolników 320, przebywających czasowo w gościnie 19, dzieci do lat 17 - 66, członków rodzin obcokrajowców 1 - 700 i 364 osób trudniących się w in.zawodach.

W y b o r y w k ł a j p e d z k i e j R a d z i e M i e j s k i e j . Jak podaje Elta z Kłajpedy, 12 stycznia na posiedzeniu kłajpedzkiej Rady Miejskiej dotychczasowe prezydium obrano również i na 1933 r. Przewodniczącym został i nadal Piprach /partja mieszczan/, zastępcą przewodniczącego - Rostock /partja mieszczan/, pierwszym sekretarzem - Olingaitis /związek społeczeństwa litewskiego i drugim sekretarzem - Brockopf /grupa neutralna/. Podczas głosowania przy wyborach przewodniczącego komunistki złożyli swe głosy na członka swej partji murarza Suhräu, który uzyskał 8 głosów /wyłącznie komunistów/. Po dokonaniu wyborów komunistki demonstracyjnie opuścili salę posiedzeń.

